

Hvilke fuglearter har flest nett-visninger, og deres bestands-trender i TOV-E

Havørn er fuglearten som det oftest hentes informasjon om på internett, men det søkes også ofte etter informasjon om spurvefuglarter som har tilhold nær bosetting. Her presenteres tall for hvilke arter det oftest søkes informasjon om av folk flest, og av de som er mer enn gjennomsnittlig interessert i fugl. Samtidig presenteres resultater fra TOV-E over hvilke arter som oftest observeres om man er ute på morgenkvisten i hekketida, og bestandsutvikling siste 10-års periode for de fire spurvefuglartene som har størst allmenn interesse.

Av Magne Husby, Roald Vang, Erik Dyrhaug & John Atle Kålås

Det norske folk har kåret fossekallen til vår nasjonalfugl. Hvilken fugl som skaper mest interesse blant det norske folk er imidlertid aldri undersøkt. Her gir vi kanskje ikke direkte svar på det, men hvilke fuglearter som det oftest hentes informasjon om på internett skulle gi et godt innblikk i hvilke arter som skaper mest interesse blant nordmenn. Her presenteres slik informasjon, og sammenlignes med hvor vanlige de ulike artene er ut fra observasjoner i vår terrestriske fugleovervåking (TOV-E).

Sidevisninger på internett

Søk etter informasjon via internett sier noe om hvilke arter Norges befolkning er mest interessert i kunnskap om. For å representere den vanlige nordmann har vi her hentet informasjon om antall sidevisninger i *Store norske leksikon* (SNL) i løpet av 2016 (<https://snl.no/>).

Informasjonen en får i SNL gjelder i hovedsakelig artenes økologi.

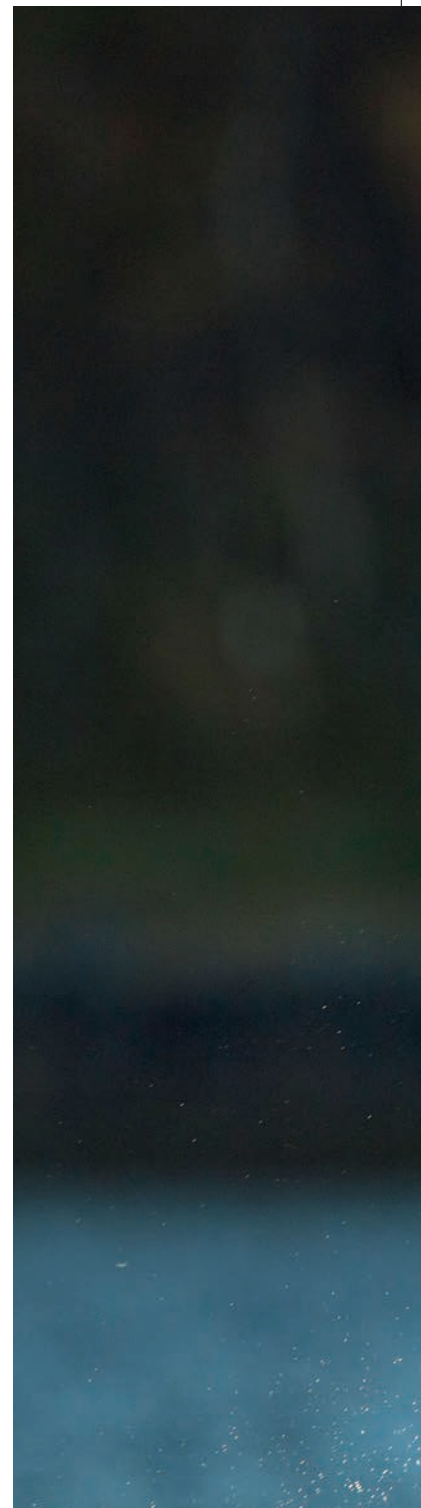
For å representere den noe mer fugleinteresserte nordmann har vi brukt treff på BirdID's nettside (www.birdid.no) og tilhørende app (BirdID, Eriksen & Husby 2016). Hensikten med BirdID er opplæring i artsbestemmelse av fugl, og BirdID inneholder en fuglebok der brukerne kan søke etter informasjon om enkeltarter. Brukerne søker her særlig kunnskap om artsbestemmelse, og ikke så mye om generell økologi, selv om det også er lenker til slike kilder. Antall brukere av BirdID er stadig økende, og minst ti ganger høyere på appen enn på nettsiden.

Havørna med flest sidevisninger i Store norske leksikon

SNL besøkes hyppig og hadde i 2016 ca. 400 000 sidevisninger på fuglearter,

fuglegrupper og tema om fugl. Søkene kan være etter en bestemt art enten via en søkemotor (f. eks. via Google) og så lenke til SNL, eller det søkes direkte etter art på SNL.

Arten med klart flest sidevisninger i SNL er havørn (Tabell 1). Etter havørna følger artene kjøttmeis, skjære, kongeørn, stær og blåmeis. Artene med flest visninger domineres altså av store iøynefallende rovfuglarter og spurvefuglarter som har tilhold nær bosetting. I SNL er det flest sidevisninger på de aktuelle artene om våren og første del av sommeren, men det er også

Havørn er den arten som hadde flest sidevisninger i Store norske leksikon i 2016. Dette er en art som har hatt sterk bestandsvekst i Norge i siste 30-årsperiode. Det er en majestetisk art som nå er godt synlig langs kysten og tydeligvis en art som folk flest ønsker informasjon om. Foto: Knut-Sverre Horn.

interessant å registrere at sidevisninger for kjøttmeis og blåmeis øker utover høsten når fôringen av småfugl starter, og er særlig høy de to siste ukene før jul.

BirdID for de som er interessert i artsbestemmelse

For BirdID er de hyppigste søkte artene en kombinasjon av arter som kan være vanskelige å artsbestemme som løvsanger, bokfink, granmeis og børsanger, og arter som gjerne er vanlige nær menneskelig bosetting som blåmeis, kjøttmeis, svarttrost og dompap (Tabell 1). Kattugla representerer også en art som

er vanligst i kulturlandskapet der folk bor, og det er nærliggende å tro at folk her søker på BirdID for å sjekke lyd.

Det er altså ganske store forskjeller i hvilke fuglearter som det søkes informasjon om hos SNL og BirdID, noe som kanskje ikke er så overraskende da det er litt forskjellig type informasjon som har hovedfokus på disse to nettstedene. Det er imidlertid interessant å registrere at begge disse samsvarer dårlig med hvilke arter som i Norge er vanligst å observere i hekketida, enten som synsobservasjon eller ved at man hører de synge. Det er altså få søk etter

informasjon for våre aller vanligste arter som er mindre iøynefallende.

Løvsanger dominerer i vårskogen

Data fra vår landsomfattende overvåking av hekkebestanden av fugl i landmiljøet (TOV-E) viser at løvsanger er den klart vanligste arten man observerer i hekketida i Norge. Nær 20 % av alle observasjoner i TOV-E i 2016 var løvsangere, og arten ble observert i nær 90 % av TOV-E tellerutene (Tabell 2). I og med at TOV-E er basert på et tilfeldig utlagt nettverk av telleruter som dekker hele Norge vil dette si at, om

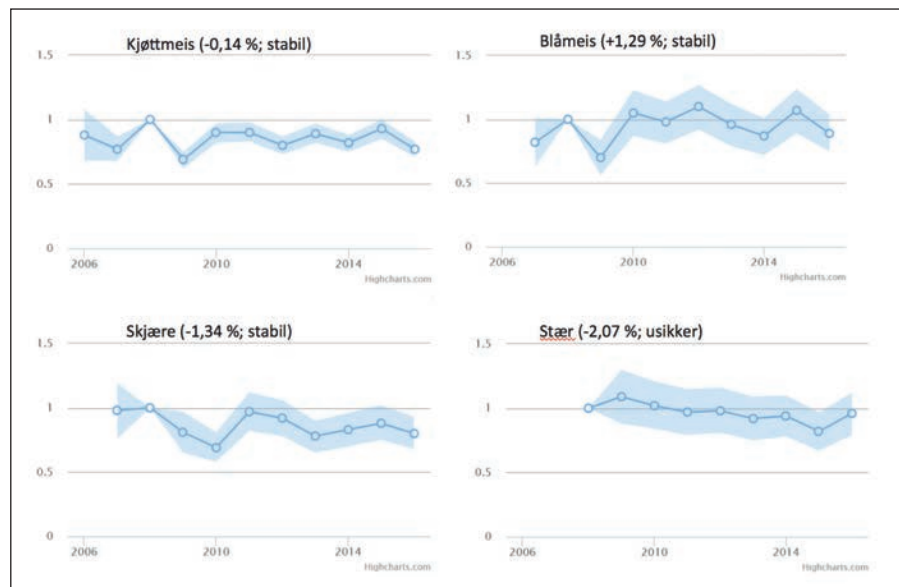
Tabell 1. Oversikt over arter med flest sidevisninger i Store norske leksikon (SNL) i 2016, og med flest treff på BirdID siste 1,5 år. Rekkefølgen i antall visninger i BirdID er angitt med tall i parentes bak antall.

Art	SNL	BirdID
Havørn	11359	
Kjøttmeis	6978	3986 (4)
Skjære	6385	
Kongeørn	4176	
Stær	4166	
Blåmeis	4083	4467 (2)
Fiskemåke	3219	
Stokkand	3150	
Gråmåke	3129	
Bokfink	3079	4667 (1)
Bjørkefink		4144 (3)
Svarttrost		3770 (5)
Løvsanger		3756 (6)
Granmeis		3753 (7)
Dompap		3705 (8)
Bøksanger		3573 (9)
Kattugle		3542 (10)

man i morgentimene plasserer seg på et tilfeldig sted i Norge og sier at første fugl man hører synge er en løvsanger, så vil man ha rett én av fem ganger. At art nummer to på denne lista er heipiplerke er kanskje overraskende, men det kommer av at ca 40 % av Norges areal ligger over skoggrensa, og her er heipiplerka en tallrik art. Ellers er bokfink og våre tre vanligste trostearter høyt på lista over arter med flest observasjoner i TOV-E. Når det gjelder havørn som er arten med flest visninger på SNL, så ble den i 2016 observert i bare 5 % av TOV-E tellerutene.

Bestandsutvikling for arter med mange nett-visninger

I TOV-E er det nå tilgjengelig data om bestandsutvikling for siste 10-års periode for mange av fugleartene som hekker i landmiljøet. Her tar vi med bestandsutvikling for de fire spurvefuglartene som har flest sidevisninger i SNL: kjøttmeis, blåmeis, skjære og stær (Figur 1). Dette viser ganske stabile bestander for alle disse artene. Den svake tendensen til nedgang som figuren for stær indikerer er ikke signifikant. Bestandstrender for mange andre arter i Norge kan du finne på <http://tov-e.nina.no/Hekkefugl>.

Figur 1. Bestandsutvikling for noen av spurvefuglartene som har mange sidevisninger på Store norske leksikon sin internettside. Bak artsnavnet finner du beregnet prosentvis årlig endring og konklusjon om bestandsendringen ut fra statistiske analyser i TRIM. Grå farge viser usikkerhet (standardfeil) for indeksberegningene. Bestandsutvikling for mange andre arter i Norge i siste 10-årsperiode kan du finne på <http://tov-e.nina.no/Hekkefugl>.

Tabell 2. Oversikt over de 10 vanligst registrerte artene i TOV-E i 2016. Angitt som summert antall par observert og prosent av alle par registrert, samt antall telleruter med observasjoner og prosent ruter med observasjoner for de 394 tellerutene som ble taksert i 2016.

Art	Antall par	% av alle par	Antall ruter	% av alle ruter
Løvsanger	8503	17,9	352	89
Heipiplerke	3641	7,7	249	63
Bokfink	2938	6,2	231	59
Bjørkefink	1994	4,2	187	47
Rødvingetrost	1862	3,9	266	68
Gråtrost	1459	3,1	208	53
Måltrost	1392	2,9	242	61
Trepiplerke	1330	2,8	199	51
Rødstrupe	1304	2,7	202	51
Heilo	1179	2,5	159	40

TOV-E fortsetter med full innsats i 2017

God dokumentasjon om bestandsendring for flest mulig arter er et viktig grunnlag for god forvaltning av norsk natur. TOV-E omfatter 492 telleruter som er tilfeldig plassert over hele Norge, hvorav ca. 460 skal besøkes årlig. Det er ca. 45 ruter hvor man trenger helikopter for å nå fram, og for å holde kostnadene nede besøkes disse i snitt hvert tredje år. Hver tellerute har mellom 12 og 20 tellepunkt hvor det registreres fugl ved at punktene besøkes på morgenkysten om våren. Opptel-

lingene av fugl utføres av ornitologer, og i 2016 deltok vel 150 personer i dette arbeidet.

I 2016 ble det utført opptelling av fugl for 394 av de aktuelle tellerutene, og de aller fleste av disse lot seg gjennomføre etter oppsatte standardrutiner. Dette er det beste året med gjennomføring siden prosjektet startet i 2005, og med din hjelp kan framgangen fortsette. Det ble i 2016 registrert litt over 47 000 par fugler fordelt på 185 arter i TOV-E rutene.

TOV-E leverer nå informasjon om utvikling av norsk hekkebestand for

Blåmeis er en av de vanligste artene på fôringsplasser i Norge, og det er også en art mange søker informasjon om via internett. Foto: Jan Erik Røer.

76 landlevende fuglearter. Av disse har 27 arter hatt signifikant negativ bestandsutvikling i Norge siste 10-års periode, mens 8 har hatt økning. For mer informasjon om TOV-E viser vi til <http://tov-e.nina.no/Fugl/>.

Vi oppfordrer flere ornitologer til å bli med på dette arbeidet (se Boks 1 med kontaktinformasjon). Tellingene av fugl i TOV-E krever god fuglekjennskap, og det kreves i ekstra grad god kjennskap til fuglelyder. Om du vil lære mer om artsbestemmelse av fugl kan du melde deg som deltaker ved samlingene i Fuglekjennskap ved Nord Universitet (se <http://www.birdid.no> for mer informasjon).

Takk

Vi retter en hjertelig takk til de som har utført regional organisering av takseringsarbeidet, og til alle som har utført fugletakseringer i TOV-E. Totalt har nær 400 personer gjort opptellinger av fugl i TOV-E rutene i årene 2005-2016. Takk også til Miljødirektoratet for finansiering av TOV-E.

Litteratur

Eriksen, A. & Husby, M. (2016) Ny norsk fugle-app. *Vår Fuglefauna* 39: 29.

Forfatterne adresser

Magne Husby: Norsk ornitologisk forening, Sandgata 30 B, 7012 Trond-

heim, og Nord universitet, Røstad, 7600 Levanger

Roald Vang & John Atle Kålås: Norsk institutt for naturforskning, Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim.

Erik Dyrhaug: Store norske leksikon, Sandakerveien 24c, 0473 Oslo.

Boks 1. Regionledere i TOV-E

Organisering av fugletakseringene ledes av NOF ved Magne Husby, og for å opprettholde nettverket av deltakere er det etablert fem regioner med følgende regionledere:

- Regionleder Østlandet (Østfold, Oslo, Akershus, Hedmark, Oppland): Knut Eie: knut.eie@hotmail.com. Tlf.: 67 80 39 76/90 15 99 63.
- Regionleder Sørlandet (Telemark, Buskerud, Vestfold, Aust- og Vest-Agder): Knut Eie: knut.eie@hotmail.com. Tlf.: 67 80 39 76/90 15 99 63.
- Regionleder Vestlandet (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane): Nils Chr. Bjørge: nils.bjorgo@gmail.com. Tlf.: 57 78 73 32/91 86 10 47.
- Regionleder Midt-Norge (Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag): Torstein Myhre: tm@naturkontakten.no. Tlf.: 90 94 75 33.
- Regionleder Nord-Norge (Nordland, Troms, Finnmark): Tom Roger Østerås: Tom.roger@nofnt.no. Tlf.: 41 55 86 12.